

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 2. kokous

Aika: 5.3.2020, klo 12:00–16:00

Paikka: Tiimi A2 (1. krs, kokouskeskus), Latokartanonkaari 9

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, tutkimusjohtaja Antti Arasto, VTT, prof. Jouni Jaakkola, Oulun yliopisto, prof. Sirkku Juhola, Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Paula Kivimaa, SYKE, prof. Jarek Kurnitski, Aalto-yliopisto, prof. Jukka Käyhkö, Turun yliopisto, prof. Peter Lund, Aalto-yliopisto, tutkimusprof. Tuula Packalen, LUKE, tutkimusprof. Kristiina Regina, LUKE, prof. Jyri Seppälä, SYKE, apulaisprof. Annukka Vainio, Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Timo Vesala, Helsingin yliopisto.

Sihteeristö: erityisasiantuntija Heta Heiskanen, ympäristöministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen (sihteeri), Helsingin yliopisto.

Yhdyshenkilöt: erityisasiantuntija Johanna Hossa, oikeusministeriö, asiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö, metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö, johtava asiantuntija Jukka Uosukainen, valtioneuvoston kanslia.

Vierailijat: asiantuntija Anni Alho, ympäristöministeriö, suunnittelija Jenni Hepo-oja, ympäristöministeriö, viestinnän suunnittelija Elina Kirvesniemi, Kaiku Helsinki, Senior Consultant Riikka Rantakari, FitComm/Kaiku Helsinki.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:06.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä

Heiskanen kertoi ilmastopolitiikan pyöreästä pöydästä, johon paneelille tuli pyyntö nimittää pysyvä asiantuntijajäsen. Hannele Korhonen on ilmastopaneelin edustaja. Aiheesta keskusteltiin.

4. Hankkeiden rahoituksen haku

Anni Alho (YM) ja Jenni Hepo-oja (YM) kertoivat hankkeiden rahoitushaun uusista käytännöistä. (Alho ja Hepo-oja paikalla kohdan käsittelyn ajan). Rahoituksen hausta keskusteltiin.

5. Ilmastovuosikello

Heiskanen esitteli kokoamaansa ilmastopolitiikan vuosikelloa. Tarve nousi aiemmasta riippumattomasta arviosta, jonka mukaan paneelin toimintaa helpottaisi tietty ennakoitavuus. Vuosikelloa on tarkoitus päivittää tietojen tarkentuessa. Ilmastovuosikellosta keskusteltiin.

6. Tilannekatsaus

a. Hallituksen seminaari 3.2.

Hallituksen Vuosaaren seminaari oli 3.2. Paikalla oli 6 nykyistä tai aiempaa panelistia. Paneelilla oli puheenvuoro yhteisessä tilaisuudessa ja lisäksi oltiin mukana eri työryhmissä. Tilaisuudesta keskusteltiin.

b. Sihteeristön rekrytoinnit

Puheenjohtajisto päätti, että tiedesihteerit rekrytoidaan ensi vaiheessa kahdeksi vuodeksi seuraaviin aiheisiin: energia ja ympäristötalous. Näistä paikoista ja koordinaattorista (projektisuunnittelija) on laadittu tehtäväkuvaukset, jotka puheenjohtajisto on hyväksynyt. HY laittaa paikat pian hakuun. Puheenjohtajisto käsittelee tulevat hakemukset. Sihteeristön tilat on järjestetty Viikkiin.

c. Paneelin ja IPCC-työryhmän yhteinen seminaari 15.5. klo 10-12

IPCC-työryhmän suunnasta tuli ehdotus järjestää toinen yhteinen seminaari ilmastokysymyksistä. Ajaksi valikoitui perjantai 15.5. klo 10-12 IL:ssä. Keskustelut sisällöstä ovat vielä auki. Seminaarin mahdollisista aiheista keskusteltiin. Keskustelun pohjalta jatketaan IPCC-työryhmän konsultointia.

d. Kulutusraportin ja sopeutumismuistion tilanne

Edelliseltä paneelilta on tulossa vielä kulutusraportti ja sopeutumismuistio. Kulutusraportista tulee fact sheet, joka sisältää SYKE:n tuottamia suomalaisen kulutuksen piirteitä. Seppälä ja Linnanen tekevät esipuheen. Oletuksen mukaan huhtikuussa voidaan pitää julkistustilaisuus. Sopeutumismuistion osalta Juholalle lähetetään viimeiset pienet muutosehdotukset. Tästä tulee noin 30 sivun muistio, joka käy läpi mm. sopeutumisen tarpeita tietyillä sektoreilla, katvealueita, heijastevaikutuksia ja kansainvälisen politikan tilannetta. Muistiosta voitaisiin pitää pieni sidosryhmätyyppinen infotilaisuus. Tilaisuus voisi olla maaliskuussa.

Edellisten lisäksi panelistit ovat tehneet lausuntoja ja pitäneet esityksiä monissa tilaisuuksissa.

7. Hankkeiden käynnistäminen

Kirvesniemi kertoi, että ensimmäinen kuukausittainen raportti paneelin mediaosumista on basecampissa. Kaikki panelistit esitellään kevään aikana blogissa. Julkaisut aloitetaan ensi viikolla ja ensimmäisenä esitellään puheenjohtaja.

a. Tiedotus- ja sidosryhmäsuunnitelma hankkeissa

Rantakari ja Kirvesniemi kertoivat tiedotus- ja sidosryhmäsuunnitelmien tekemisestä hankesuunnitelmien yhteydessä. Aiheesta keskusteltiin.

b. Sähköistyminen

Lund, Arasto ja Kivimaa kertoivat sähköistymisen hankesuunnitelmasta. Hiilineutraaliuden tavoitteesta ei selvitä ilman vahvaa sähköistymistä. Meiltä puuttuu kokonaisvaltainen näkemys siitä, mitä sähköistäminen merkitsee. Systemiset muutokset ovat merkittäviä jo 2035. Sähköinfran riittävyys ei ole itsestäänselvyys. Lainsäädäntöä ollaan perkaamassa oikeaan suuntaan, mutta tuista osa vetää toiseen ja osa toiseen suuntaan. Yleensäkin vaikutuksista yhteiskuntaan tarvitaan tietoa. Tekno-ekonomiset asiat osataan aika hyvin laskea. Tavoitteena on luoda selkeä kuva edellytyksistä, ehkä rajoituksista sekä ainakin mahdollisuuksista. Arvioissa pohjoismaat tulevat ensimmäisinä saavuttamaan sähköntuotantosektorilla nollapäästötason. Miten tästä voitaisiin saada myös mahdollisuuksia, onko jotain mitä ei ole vielä havaittu, uusia liiketoimintamahdollisuuksia? Kysymys resilienssistä tulee sähkön kohdalla tärkeäksi. Myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus tulee huomioida. Suunnitelmassa on viisi työpakettia. Osa on melko teknistä selvittelyä, osa kokonaisuuden hahmottamista ja sosiaalisia vaikutuksia. VTT on merkittävin toimija, lisäksi Aalto ja SYKE ovat ainakin kiinnostuneet. Tämä olisi yhden vuoden hanke ja budjetti nyt arvioitu 100 000 e. Raportoinnissa sidosryhmät ovat tärkeitä. Julkaisuna tulisi ainakin policy brief.

Hankkeessa on yhteiskunnallinen näkökulma. Sähköistymiseen liittyy mm. erityyppisiä turvallisuusvaikutuksia, geopoliittinen näkökulma, sisäinen turvallisuus ja huoltovarmuus sekä hinta ja saatavuus kansalaisille. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus on tärkeä integroida kaikkiin hankkeisiin. Sähköistymisen eri malleilla saattaa olla vaikutuksia siihen, mikä olisi energian tai teknologian hinta kuluttajilla. Tapahtuuko sähköistyminen siksi, että jokainen ostaa oman aurinkopaneelin ja lataa sähköauton vai laitetaanko ydinvoimaloita ja kaikki käyttävät sähköä? Päästömielessä voi olla sama lopputulos, mutta vaikuttavat sosiaalisiin asioihin eri tavoin.

Hankesuunnitelmasta keskusteltiin ja aihe koettiin tärkeäksi. Hankesuunnitelma jalostetaan keskustelun pohjalta. Budjetti käsitellään vielä erikseen.

c. Turve

Regina kertoi hankesuunnitelmasta. Suomen pinta-alasta kolmasosa on turvetta ja tästä suurin osa on ojitettu. Turpeen päästöt menevät lähelle 20 miljoonaa tonnia, mikä on merkittävä Suomen mittakaavassa. Kynnykset, mitä pitää ylittää, tiedetään suunnilleen. Kokoava raportti ehkä avaisi eri toimijoiden silmiä siitä, että turpeen osalta voidaan tehdä asioita. Sykeltä tulee energiaraportti, joten tässä keskityttäisiin enemmän maankäyttöön. Turpeen poltto on vähenemässä ja tästä tulee kysymys, mitä turvetuotantoalueille tapahtuu. Ennallistamisen vaikutus riippuu runsaasti suotyypistä, lisäksi tulevat mm. vesistövaikutukset. Meillä on paljon tukijärjestelmiä, mutta silti asiat eivät etene. Pitäisi miettiä, millä ohjaukskeinoilla muutosta saadaan aikaan. Nykytilan kartoitus toimii motivaationa.

Tämän lisäksi on konkretisointi, millaisia vaihtoehtoja on ja mikä kokonaisvaikutus esim. alueellisesti olisi. Nykytilasta tehtäisiin alueellisia karttoja. On tiedostettava, että turvemaiden kartoituksessa on suuria epätarkkuuksia. SYKE, LUKE ja HY ovat toistaiseksi ilmoittautuneet mukaan. Budjetiksi on ajateltu kahden vuoden ajalle yhteensä 100 000 e.

Hankesuunnitelmasta keskusteltiin ja teema koettiin tärkeäksi. Tutkimuskysymyksiä fokusoidaan enemmän. Hankkeen suunnittelua jatketaan keskustelun pohjalta.

d. Kulutus

Seppälä kertoi hankesuunnitelmasta. Kulutuksesta käydään paljon keskustelua. Mitä tarkoittaa oman elämän kannalta, jos hiilijalanjälkeä halutaan vähentää? Mitä kuluttajan rooli tarkoittaa, kun pyritään hiilineutraaliuteen? Huhtikuussa valmistuu edellisen paneelin kulutusraportti, joka käsittelee kohtuullista kuluttamista, tähän liittyviä vaikutuksia ja ohjaukeinoja. Raportissa ei katsota sitä, että kun yhteiskunta tekee toimenpiteitä 2035 tavoitteeseen, mitä kuluttajan pitäisi tai mitä hän voisi tehdä näiden lisäksi. Nyt tarkoituksena on selvittää kuluttajan valintojen merkitys ilmastotavoitteiden toteuttamisessa. Hankkeessa olisi kaksi näkökulmaa: miten paljon kuluttajat auttavat pääsemään 2035 maailmaan ja miten kuluttajat auttavat kulutusperusteisten päästöjen vähentämisessä (myös Suomen rajojen ulkopuolella syntyvät päästöt). Näissä kahdessa ei aina ole synergiaa. Nyt on tehty aika paljon erilaisia päästövähennyspolkuja. Missään ei ole eritelty, mitä kuluttajan odotetaan tekevän. Lähtökohtana on käydä pääkulutusluokkia läpi ja katsoa, miten päästövähennyspoluissa on asiaa käsitelty. Hankkeen aikataulutus on alustavasti 4/2020-5/2021. Paneelistä mukana olisi Seppälän lisäksi ainakin Packalen.

Hankesuunnitelmasta keskusteltiin ja hankkeen valmistelu jatkuu keskustelun pohjalta.

e. Sopeutuminen

Juhola esitteli hankesuunnitelmaa. Ajatuksena on, että ilmastonmuutos ja sen vaikutukset ja ilmastopolitiikka kohtelevat Suomen alueita eri tavoin. Olettamuksena on, että alueiden välillä on huomattavia eroja haavoittuvuudessa ja altistumisessa ilmastoriskeille. Ajatuksena on tuoda jollain lailla yhteen hillintä ja sopeutuminen ja kohdentaa alueelliselle tasolle. Pyrkimyksenä on toteuttaa taloudellisesti tehokasta sekä alueellisesti eroja huomioivaa kansallista ilmastopolitiikkaa. IL on nostanut suunnitelmaan seuraavia tarkasteltavia teemoja: demografinen tarkastelu, elinkeinot ja palvelut, turvallisuus ja kriittiset toiminnot sekä koulutus, konsultointi ja informaation saatavuus. Alustavia tutkimuskysymyksiä olisivat: mitkä Suomen alueet ovat haavoittuvimpia sää- ja ilmastoriskeille, miten nykyiset ja suunnitellut ilmastopolitiikan toimet muuttavat alueiden taloutta, haavoittuvuutta ja altistumista, miten optimoidaan ilmastotietojen saavutettavuus ja jakaminen, ja miten koulutus voi vastata nouseviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Suunnitelmassa ollaan vielä hyvin alkutekijöissä ja sitä on tarkoitus työstää esitellystä eteenpäin.

Hankesuunnitelmasta keskusteltiin ja todettiin, että tutkimuskysymyksiä pitää fokusoida osin uudestaan vastaamaan paremmin politiikan tietotarpeisiin. MMM:n ja paneelin kesken pidetään palaveri, jossa selvitetään muun muassa ministeriön tietotarpeet sopeutumiseen liittyen.

f. Ilmastolaki

Ei käsitellä.

g. Kysymyksiä ja vastauksia metsän hiilinielusta

Seppälä kertoi hankesuunnitelmasta. Tällä hetkellä on paljon epäselviä väittämiä, joihin pitäisi selvittää faktaperusteisia vastauksia. On erilaisia kohderyhmiä, ja heille voisi ajatella täsmennettyjä vastauksia. Edellinen paneeli teki tutkimuksen, jossa oli tutkijoiden vastauksia väittämiin. Tämä sai jonkin verran kritiikkiä ja menetelmää pitää miettiä. Budjetin suuruus on hahmottumatta. Hankkeeseen pitäisi kytkeä maan parhaat asiantuntijat.

Hankesuunnitelmasta keskusteltiin ja sitä kehitetään keskustelun perusteella.

h. Oppiminen-hankeaihio

Käyhkö kertoi hanke-ehdotuksesta. Ilmastoymmärryksen kysymys on aika olennainen. Mikä ohjaa meitä aidosti muuttamaan käyttäytymistä? Jos halutaan nopeaa transformaatiota yhteiskunnassa, kaikkien pitäisi muuttaa kulutuskäyttäytymistä. Mikä on sen merkitys, mitä ihmiset tietävät? Meillä on Climate university ja ajatuksena on tehdä ”ennen-jälkeen” kyselytutkimus. Climate university sisältää useita kursseja, joita tarjotaan avoimesti (MOOC). Kurssit liittyvät mm. kestävyteen ja systeemimuutokseen. Mukana olisi potentiaalisesti kaikkiaan tuhansia osallistujia. Tutkimuksessa saataisiin ymmärrystä, miten ilmastotiedon lisääntyminen vaikuttaa ihmisten ajatusmaalimaan. Tämän voisi toteuttaa ehkä keväällä 2021, jolloin kurssit lähtevät pyörimään.

Hanke-ehdotuksesta keskusteltiin ja paneelin rooli mahdollisessa hankkeessa tulisi miettiä tarkasti. Aihe laitetaan jatkomietintään.

8. Muut mahdolliset asiat

a. Panelistien matkakulut

Ulkopaikkakuntalaisten panelistien matkakuluja paneelin kokoukseen ei ole ollut tapana erikseen korvata. Hankesuunnitelmiin voi budjetoida tarpeen mukaan kokousmatkakuluja. Erillisiin tilaisuuksiin, joihin osallistuu paneelin edustajana, voidaan maksaa matkakulut.

b. Vuoden 2020 kokousajat

Tiedoksi vuoden 2020 kokousajat.

toukokuu: to 7.5. klo 12-16

kesäkuu (tarvittaessa): to 4.6. klo 12-16

elokuu: ti 25.8. klo 12-16

lokakuu: to 15.10. klo 12-16

marraskuu: to 26.11. klo 12-16

c. Muut

Keskusteltiin ilmastosuunnittelujärjestelmän monimutkaisuudesta sekä skenaariotyökaluista mahdollisten selvitysten aiheina.

9. Paneelin sisäiset asiat (ilman ministeriöiden edustajia)

Keskusteltiin paneelin viestinnän järjestämisestä vuodesta 2021 alkaen.

Keskusteltiin hankkeiden rahoituksesta. Päätetään, että laajennettu puheenjohtajisto, jossa ovat mukana kaikkien hankkeiden vetäjät, saa valtuudet tehdä päätökset rahoitushakuun etenevistä hankkeista.

10. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:45.